

PRIMA AȘEZARE AURIGNACIANĂ DIN SUD - ESTUL CÂMPIEI ROMÂNE

Alexandru PĂUNESCU
Emilian ALEXANDRESCU

1. Poziția așezării

Așezarea se găsește pe teritoriul satului Nicolae Bălcescu, fiind situată la circa 0,9 km în linie dreaptă, SSV de școala și biserica satului, pe malul drept al lacului Gălățui (porțiunea denumită de localnici Barza) și la aproximativ 0,3 km, sud de *Podul Lupii*, precum și de *Fântâna lui Gheorghe Soare*. Altitudinea absolută a așezării este de 37 m iar altitudinea relativă este de 25 m. Zona așezării este cunoscută de localnici sub toponimul "La Vii", (fig. 1, 2).

2. Istoricul cercetărilor

În acest punct Mircea Munteanu a făcut mai multe sondaje în anii 1987, 1990 și 1993¹. În cele două campanii de săpături (1995 - 1996) efectuate de noi, au fost executate trei secțiuni (SI/95 de 10X1 m, SI/96 de 10X3 m și SII/96 de 10X1 m, toate orientate ENE-VSV, fig. 3).

3. Scopul cercetării a fost de precizare a stratigrafiei, de stabilire a intensității de locuire și în măsura posibilului de a identifica limitele așezării. În amplasarea sondajelor s-a luat în considerare faptul că în această zonă au apărut (cu prilejul săpăturilor lui Mircea Munteanu) cele mai multe piese de silex. De asemenea, s-a urmărit obținerea unui profil de 20 m pe platoul terasei.

4. Stratigrafia așezării:

Profilul SSV al SI/1991

4.1. Orizontul negru al solului actual, cu o grosime de 0,40 - 0,56 m;

4.2. Sol cenușiu deschis, granulat gros de 0,40 - 0,60 m, care conține fragmente ceramice din secolul IV d. Chr.

4.3. Sol loessoid gălbui - cenușiu prăfos, gros de 0,30 - 0,60 cm cu pete calcaroase și multe galerii de rozătoare; la acest nivel s-au găsit piese litice aparținând nivelului aurignacian.

4.4. Depozit loessoid gălbui prăfos cu mici concrețiuni calcaroase (fig. 4).

5. Inventarul litic.

De pe întreaga suprafață săpată au fost recoltate 309 piese de silex din care 71 provin din campaniile 1987, 1990, 1993 și 238 din săpăturile 1995 (31 piese în SI/95) și

1996 (142 piese în SI/96 și 65 piese în SII/96). Din cele 309 obiecte litice numai un număr de 53 au fost transformate în unelte, ceea ce reprezintă un procentaj de 17% din totalul pieselor descoperite.

5.1. Ca tipuri de unelte distingem:

5.1.1. - Gratoare (6). Ele sunt de tip: simplu pe așchie (1), ogival pe așchie (2), pe lamă retușată (cu retușă denticulată pe latura stângă și cu *encoche* directă, largă, pe latura opusă) (1), nucleiform (tip *à museau*) (1) și carenat atipic (pe așchie masivă parțial cu cortex) (1).

5.1.2. - Lame retușate (3). Dintre acestea două sunt corpuri de lamă cu retușe continue cea de-a treia fiind o lamă *à crête* cu retușe inverse pe o porțiune a laturii stângi și retușe fine, directe pe latura opusă.

5.1.3. - Piese cu *encoche* (19). Dintre acestea, 10 sunt pe lamă, 9 pe așchie iar 12 sunt cu *encoche* directă, 6 cu *encoche* inversă și 1 mixtă. Ne reținem atenția: două lame cu retușe fine pe latura opusă celei cu *encoche*, o așchie masivă cu două *encoches* una lângă alta pe o latură, care la capătul opus prezintă o lovitură de burin, o piesă cvasitriunghiulară (parțial cu cortex) având retușe fine, directe, la vârf și retușe inverse fin denticulate la partea distală a laturii drepte și o *encoche* inversă la partea proximală, o piesă cu *encoches* (una directă și cealaltă inversă spre extremitatea distală a laturii drepte) și cu o *encoche* largă, inversă la extremitatea proximală a laturii stângi, o așchie cu o mică *encoche* directă și cu câteva retușe mici, plate, inverse.

5.1.4. - Piese denticulate (5). Dintre acestea două sunt pe lame (una pe lamă *à crête*) și trei pe așchii (una cvasitriunghiulară). Retușele sunt fine și cuprind fie întreaga latură, fie numai o porțiune a acesteia.

5.1.5. - Racloare (6). Se disting: simplu drept (2 pe așchii masive nucleale), simplu convex (3) din care unul pe fața plană iar două cu *encoche* - una largă directă pe latura opusă și alta mică inversă, racloar dublu (1) pe așchie corticală.

5.1.6. - Piese *esquillée* (1). Are ca suport o așchie de formă cvasirectangulară, spartă longitudinal cu știrbituri pe ambele fețe.

5.1.7. - Burine (2). Sunt burine nucleiforme dintre care unul pe fragment de nucleu.

5.1.8. - Piese cu trunchiere retușată (2). Ambele au o trunchiere cvasidreaptă din care una se apropie de categoria gratoar atipic cu retușe fine de folosire pe laturile lungi.

5.1.9 - Lamelă *à coche* (1).

5.1.10. - Diverse (8). În această grupă au fost introduse următoarele piese: 2 cu retușe fine la partea distală, 2 așchii (una cu cortex total și cealaltă cu retușe mici, plate, inverse pe o porțiune a unei laturi), o lamă fragmentară cu câteva retușe mici inverse și 3 cuțite à dos natural, cu cortex, din care unul are pe o mică porțiune a părții active retușe fin denticulate precum și o desprindere inversă la extremitatea proximală (fig. 5, 6).

5.2. Materialul brut cuprinde 256 de piese. Ele constau din:

5.2.1. - așchii simple (124) din care una cu o largă desprindere inversă la extremitatea distală iar două cu retușe fine de folosire.

5.2.2. - lame simple (33) din care două *à crête*.

5.2.3. - lamele simple (7).

5.2.4. - spărturi (deșeuri de prelucrare) (78).

5.2.5. - nuclee (11) din care 4 cvasiprismatice, 1 cu două planuri de lovire, 1 prismatic și 5 inoforme și fragmentare.

5.2.6. - bulgări de silex (3) spart și natural sau cu unele urme de cioclire.

6. Considerații asupra materialului litic

În primul rând este necesar să menționăm numărul mic de unelte (17%) în raport cu materialul litic descoperit în întreaga suprafață săpată. De asemenea, trebuie să relevăm gama puțin variată de unelte: gratoare, lame retușate, racloare, piese denticulate, piese cu trunchiere retușată etc.

Se poate observa că cele mai numeroase sunt piesele cu *encoche*, urmate de gratoare, racloare și denticulate.

Este important să subliniem numărul foarte redus al burinelor, al pieselor cu trunchiere retușată precum și absența lamelor aurignaciene. În cadrul grupei gratoarelor ne rețin atenția trei tipuri: ogival, nucleiform și carenat atipic.

Menționăm așchia cvasitriunghiulară (cu vârful spart), parțial cu cortex având talonul lat, neted și care prin morfologia sa amintește tehnica *levallois*; ea prezintă pe latura stângă două mici *encoches* (tip omega) neretușate. Majoritatea produselor de debitaj este reprezentată de așchii. Multe dintre acestea păstrează cortexul fie total, fie parțial (până la 60-70%), fie sub formă de mici plaje (până la 4-5% din suprafața dorsală a piesei).

7. Materia primă.

Întregul material litic a fost prelucrat din silex, excepție făcând doar o singură piesă lucrată din gresie cuarțoasă de culoare cenușie. În proporție de 95%, silexul folosit are o culoare maronie, brun închisă, brun cenușie, în spărtură proaspătă și gălbuie, gălbui-alburie, alburiu-gălbuie, gălbui-brună pe suprafețele de alterație. Un procent de 5% îl constituie silexul de calitate superioară cu granulație fină, cu suprafețele lucioase având o culoare maronie sau cenușie în spărtură proaspătă și cenușiu-maronie deschisă sau chiar alburiu-albăstrie pe suprafețele de alterație. Nu trebuie trecut cu vederea nici cele 5 piese de silex care au suferit într-o măsură mai mare sau mai mică influența focului deși în întreaga suprafață săpată nu s-au descoperit resturi de vetre cum, de altfel, nu s-au găsit nici resturi faunistice. Cu titlul de ipoteză (în lipsa unei analize microscopice) credem că silexul la care ne-am referit provine din dreapta Dunării având o vârstă senoniană. Este foarte posibil ca el să fi fost adus din Platforma Moesică.

8. Dimensiunile pieselor.

Marea majoritate a pieselor (circa 70%) o constituie cele de mărime mijlocie (cu lungimi cuprinse între 4-7 cm) iar restul, cele microlitice (cu lungimi de până la 4 cm). Cele

mai voluminoase unelte sunt: un raclor (6,7X3X2,2 cm) și un gratoar pe lamă retușată (6,5X2,5X0,9 cm). Cea mai mare piesă este așchia simplă fragmentară cu o porțiune de cortex (7,2X5,9X2,5 cm).

9. Concluzii

Pe baza celor expuse mai sus ne îngăduim să afirmăm că în punctul “La Vii” de pe malul lacului Gălățui avem de-a face cu o locuire relativ săracă aparținând aurignacianului din Câmpia Română. Cu toată lipsa unor date C14 care să ne permită o încadrare mai exactă credem că ea ar fi - ținând seama de datele C14 recent obținute pentru nivelul aurignacian Ia de la Giurgiu - Malu Roșu - contemporană sau parțial contemporană cu stratul aurignacian II din această ultimă așezare sau cu locuirea de la Cernica (punctul de la vest-nord-vest de sat aflat pe pindenul de terasă din dreapta râului Colentina) ori cu cea de la Târgșoru Vechi - punctul Curtea Domnească.²

În încheiere, subliniem că în stadiul actual al cercetărilor așezarea din punctul “La Vii” reprezintă prima stațiune aurignaciană din sud-estul Câmpiei Române

NOTE

1. M. Munteanu și M. Udrescu, *Un complex de secolul IV e.n. de la Nicolae Bălcescu (comuna Alexandru Odobescu, județul Călărași); date arheologice și zooarheologice*, în Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, III-IV, Călărași, 1987, p. 105-111; M. Munteanu, *O așezare aparținând paleoliticului superior din sud-estul Munteniei (județul Călărași)*, SCIVA, 43, 1992, 2, p. 145-147.

2. Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor din piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970, p. 17-20, 122-124; idem, *Le Paléolithique et Mésolithique...*, în L'Anthropologie (Paris), 93, 1989, I, p. 140; Al. Păunescu și Em. Alexandrescu, 5. *Le Paléolithique Supérieur de Roumanie (1991-1996). Nicolae Bălcescu (comune Alexandru Odobescu, Departement de Călărași)*, în UISPP, Congrès de Forlì, 1996, Commission Paléolithique Supérieur, Bilan 1991 - 1996, ERAUL, 76, Liège, p.43.

LE PREMIER SITE AURIGNACIEN DANS LE SUD-EST DE LA PLAINE ROUMAINE

Résumé

Le site se trouve sur le territoire du village N. Bălcescu, à environ 0,9 km en ligne droite au sud/sud-ouest de l'école et de l'église du village, sur la rive droite du lac Gălățui (à l'endroit que les habitants ont nommé Barza) et à environ 0,3 km au sud de Podul Lupii et de Fântâna lui Soare.

L'archéologue Mircea Munteanu a effectué plusieurs sondages dans les années 1987, 1990 et 1993. Les sondages de 1995 et 1996 ont permis l'établissement de la succession stratigraphique suivante:

1 - horizon noir du sol actuel, épais de 0,40 - 0,56 m.

2 - Sol grisâtre clair, granulé, épais de 0,40 - 0,50 m, qui contient des fragments de céramique du IVe siècle après J.-C.

3 - dépôt loessique jaunâtre - grisâtre, poussiéreux, avec de petites concrétions calcaires, épais de 0,10 - 0,50 m, stérile du point de vue archéologique. La limite inférieure de ce dépôt n'a pas été atteinte parce qu'on a fouillé seulement jusqu'à 2,05 m de profondeur.

L'inventaire lithique contient 309 pièces lithiques, parmi lesquelles nous distinguons un racloir simple convexe, un grattoir caréné atypique, une pièce à *encoche* double et troncature concave, trois lames (dont une lame à *encoche*, utilisée comme racloir et une lame fracturée à fines retouches inverses).

La présence de ces pièces nous permet d'affirmer que nous avons affaire à un habitat aurignacien contemporain ou partiellement contemporain des autres habitats de la Plaine Roumanie, tels ceux de Giurgiu - Malu Roșu (couche AII), Cernica et Târgșoru Vechi - Curtea Domnească.

L'importance des recherches dans cet habitat est due au fait qu'il représente le premier site aurignacien du sud-est de la Plaine Roumanie fouillé de manière méthodique.

LISTE DES FIGURES

Figure 1- Zone de la site Nicolae Bălcescu, lieu dit "La vii"

Figure 2- Esquisse topographique, zone de la site Nicolae Bălcescu, lieu dit "La vii"

Figure 3- Plan général des fouilles de Nicolae Bălcescu, lieu dit "La vii"

Figure 4- Profil du paroi SSE, SI/1995.

Figure 5- Nicolae Bălcescu, lieu dit "La vii", industries lithiques aurignaciennes. 1) Racloir simple convexe; 2) lame fragmentaire partiellement retouchée (avec retouches fines); 3) grattoir caréné atypique 4) grattoir simple sur éclat; 5) grattoir ogivale; 6-10, 12, pièce à *encoche*; 13-14) nucleus prismatiques; 15-16, pièces à troncature retouchée.

Figure 6- Nicolae Bălcescu, lieu dit "La vii", industries lithiques aurignaciennes. 1, 3, 5, 7 et 10) Pièces à *encoche*; 2) lame fragmentaire retouchée; 4, 8 et 9) grattoirs; 6) pièce denticulée.

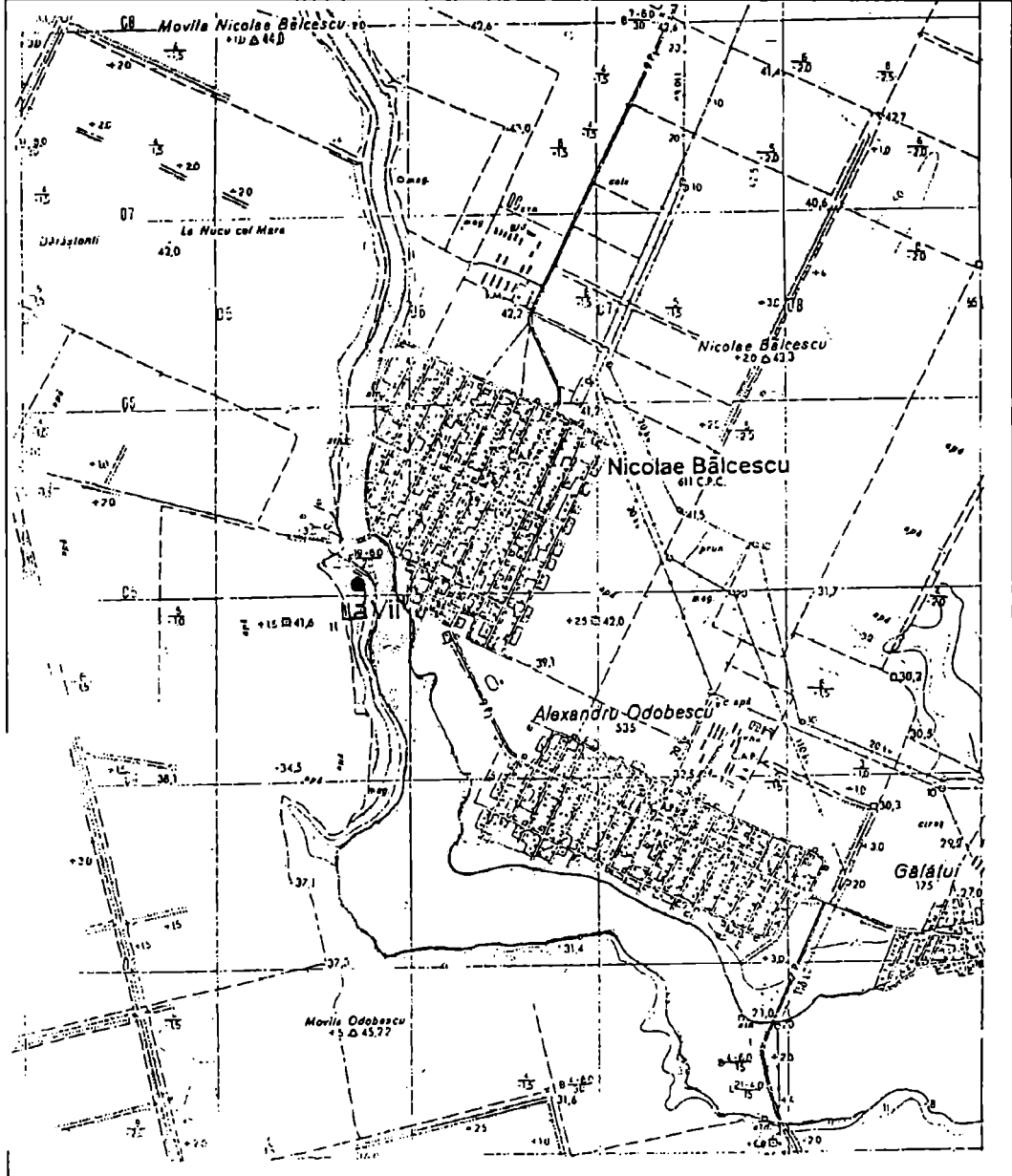

Fig. 1 - Zona așezării de la Nicolae Bălcescu, punctul “La Vii”

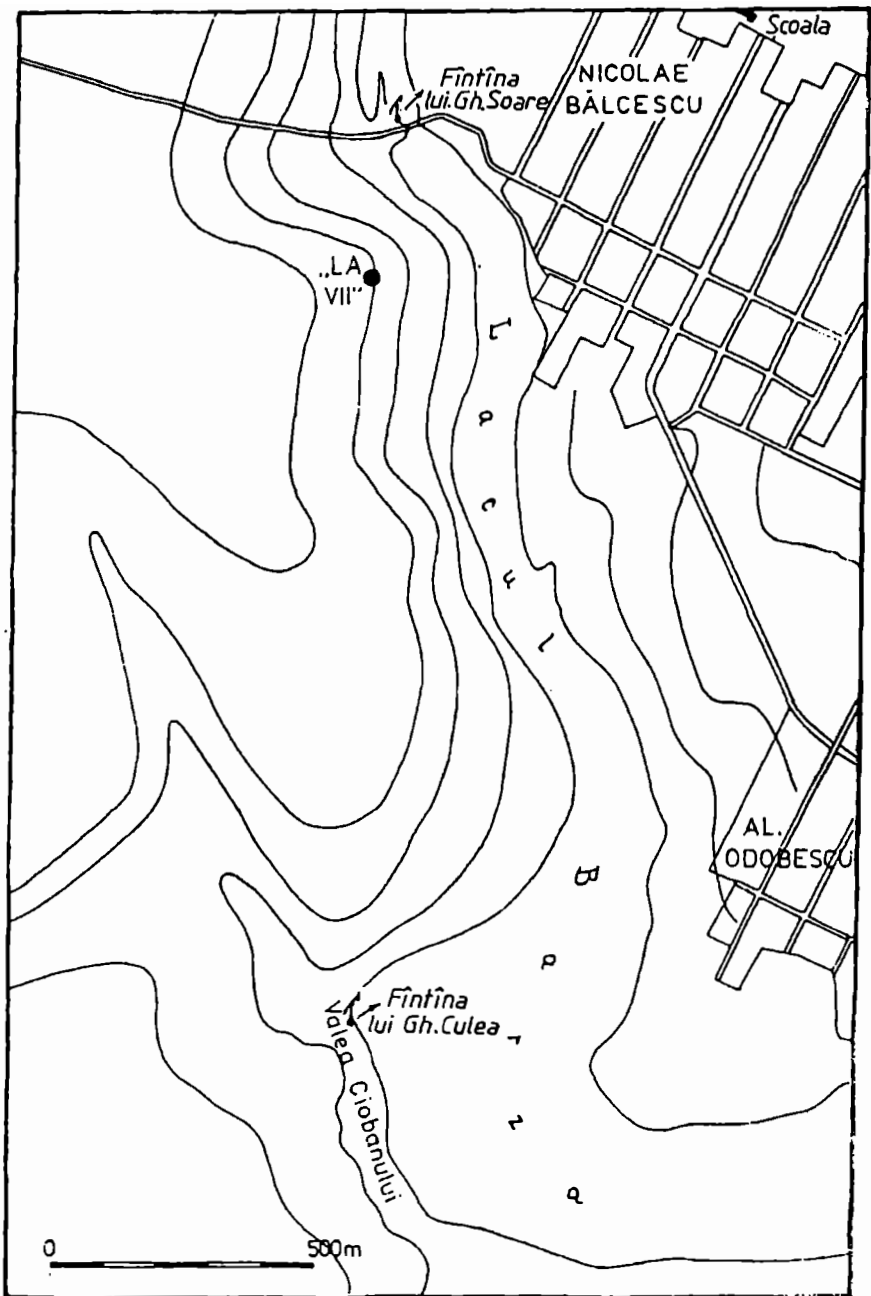

Fig. 2 - Schița topografică a microzonei așezării de la Nicolae Bălcescu, punctul “La Vii”

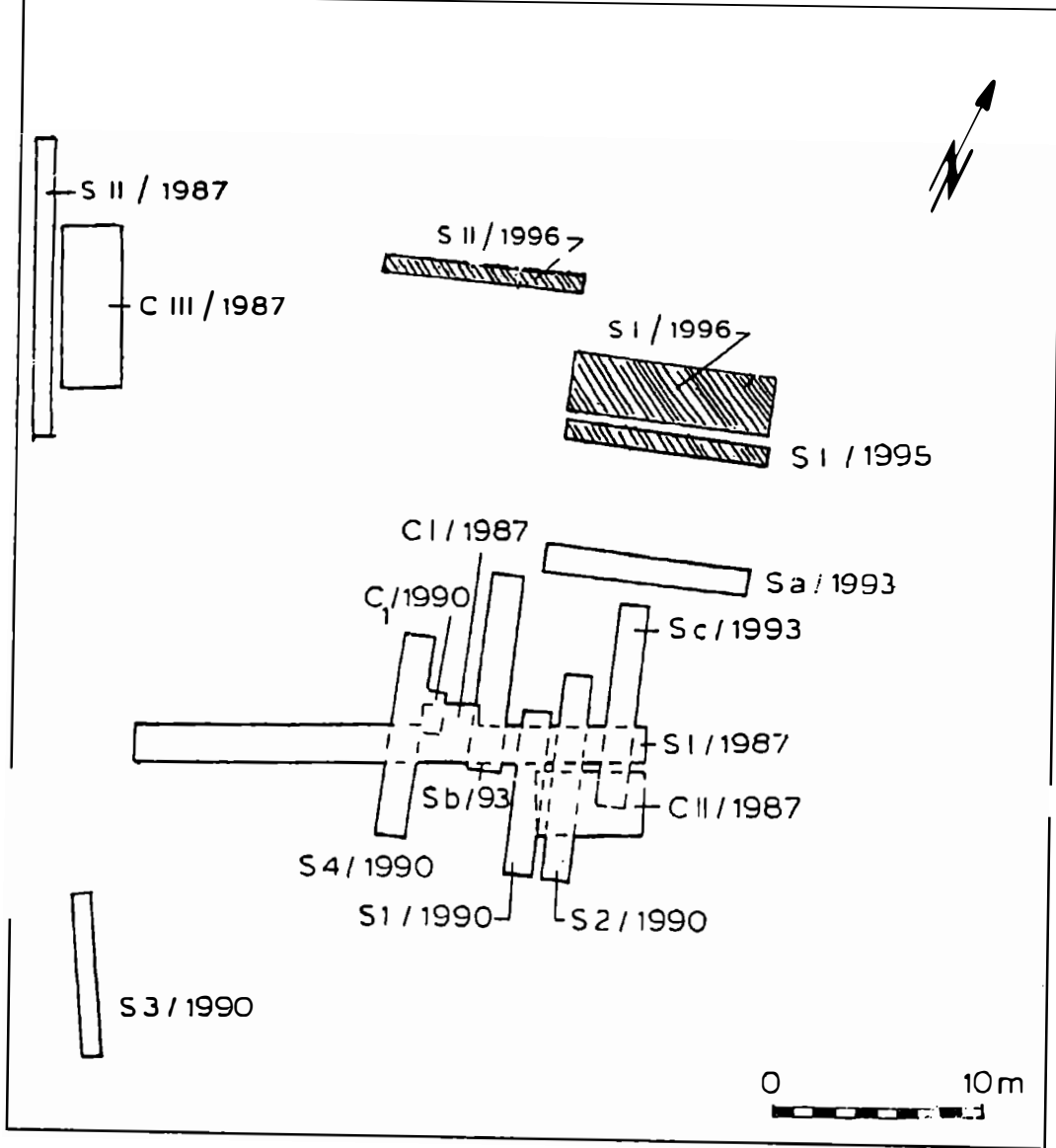

Fig. 3 - Planul general al săpăturilor de la Nicolae Bălcescu, punctul "La VII"

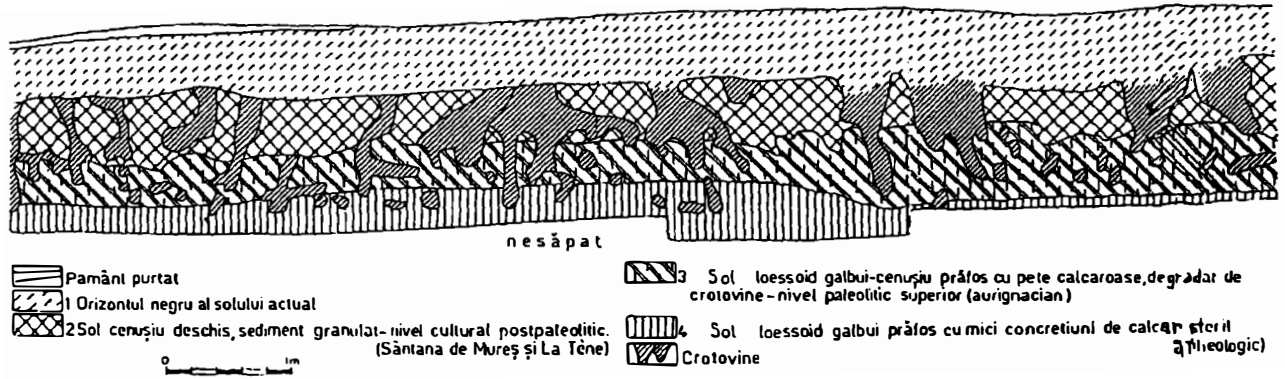

Fig. 4 - Profilul peretelui SSE al SI/1995.

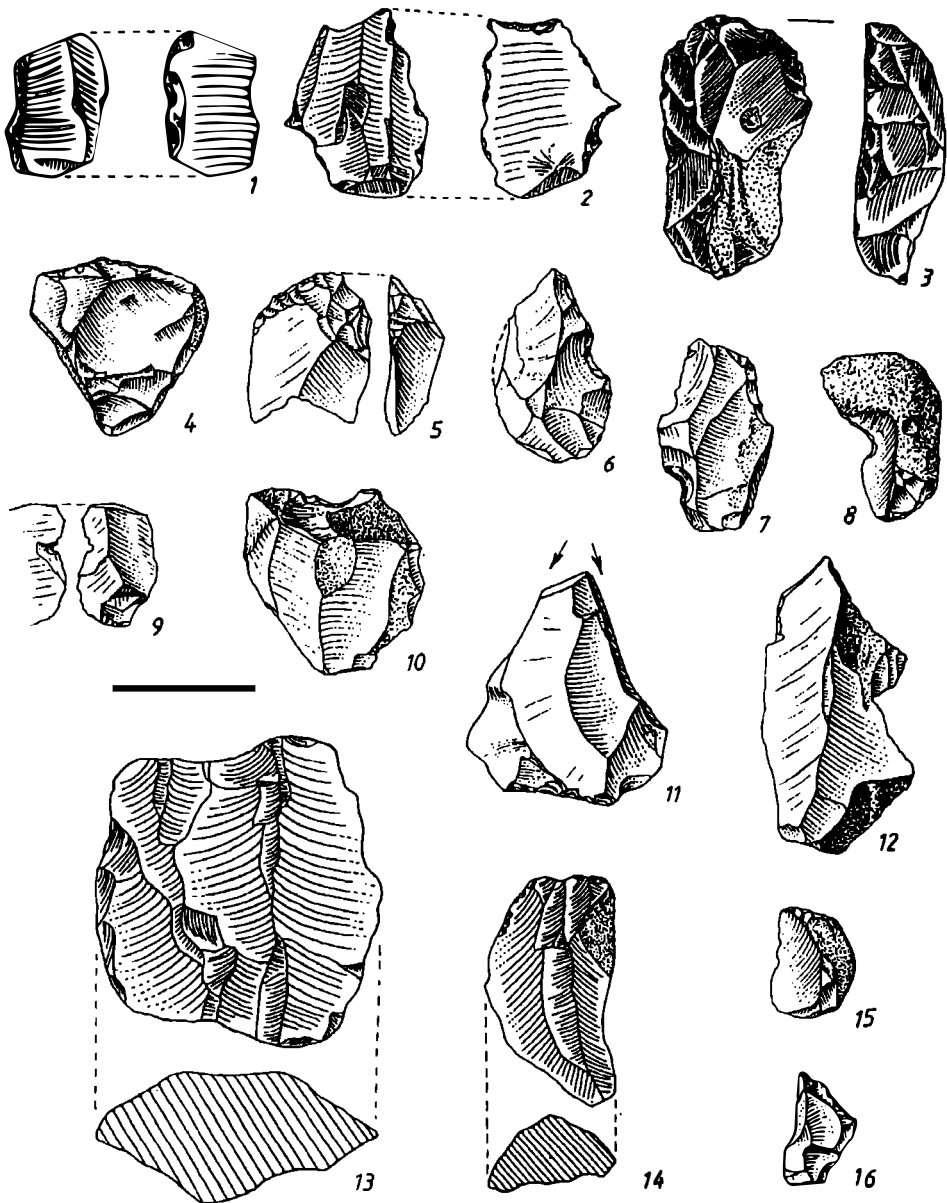

Fig. 5 - Nicolae Bălcescu, punctul "La Vii": 1-16 piese litice aurignaciene; 1, raclor simplu convex; 2, lamă fragmentară parțial retușată (cu retușe fine, denticulate); 3, gratoar carenat atipic; 4, gratoar simplu pe așchie; 5, gratoar ogival; 6-10, 12 piese cu *encoche*; 11, burin; 13-14, nuclee prismatice; 15-16, piese cu trunchiere retușată.

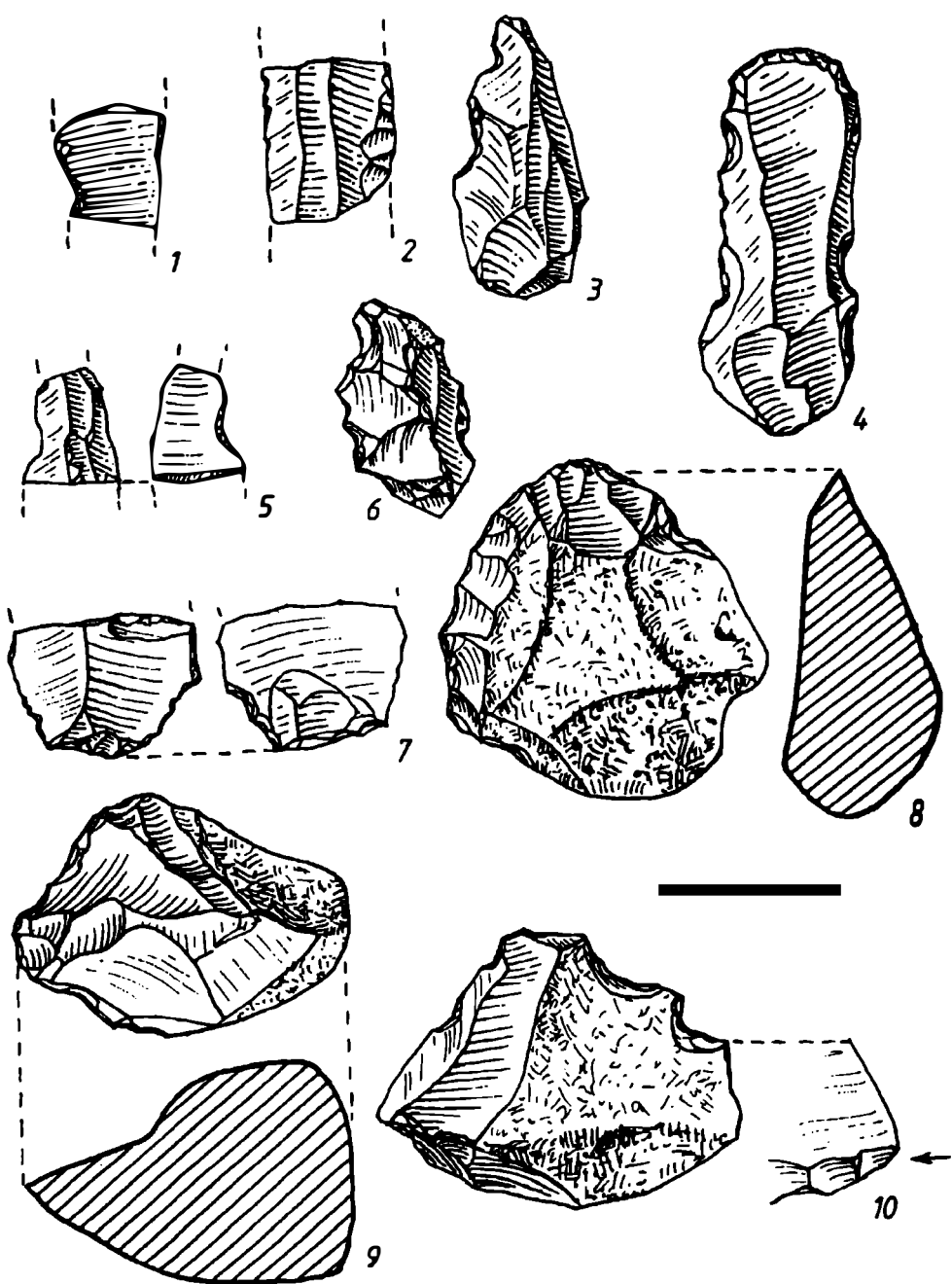

Fig. 6 -Nicolae Bălcescu, punctul "La Vii": 1-10 piese litice aurignaciene; 1,3,5,7,10, piese cu *encoche*; 2, lamă fragmentară retușată; 4,8,9, gratoare; 6, piesă denticulată.